

**AHOLINI KAMBAG'ALLIKDAN CHIQARISHDA "TEMIR
DAFTAR"NING AHAMIYATINI OSHIRISH YO'LLARI**

Fayziyeva Xulkar Jo'rayevna

*(O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti,
elektron pochta manzili: hulkarfayziyeva35@gmail.com)*

Annotatsiya: Ushbu maqolada qashshoqlik konsepsiyasi, qashshoqlikni kamaytirish vositalarining asosiy strategik yo'nalishlari, keksa yoshdagi va nogironlarni moddiy qo'llab-quvvatlash, kambag'allikni kamaytirishning istiqbolli ustuvor yo'nalishlari haqida ma'lumotlar keltirib o'tilgan.

Ushbu maqola maqolalar sharhi, adabiyot tahlili va uslubi, muhokamasi, natijalari va xulosalaridan iborat.

Kalit so'zlar: Qashshoqlik konsepsiyasi, qashshoqlikni kamaytirish vositalarining asosiy strategik yo'nalishlari, keksa yoshdagi va nogironlarni moddiy qo'llab-quvvatlash, kambag'allikni kamaytirishning istiqbolli ustuvor yo'nalishlari

Аннотация: В этой статье представлена информация о концепции бедности, основных стратегических направлениях средств сокращения бедности, материальной поддержке пожилых людей и инвалидов, перспективных приоритетах сокращения бедности. Эта статья состоит из обзора статей, анализа литературы и стиля, обсуждения, результатов и выводов.

Ключевые слова: концепция бедности, основные стратегические направления средств сокращения бедности, материальная поддержка пожилых людей и инвалидов, перспективные приоритеты сокращения бедности.

KIRISH

O'zbekiston uchun 2020- yil nafaqat pandemiya tufayli, balki mamlakat tarixida birinchi marta qashshoqlik konsepsiyasi davlat rahbari darajasida tan olingani

va bu yo'nalish ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning asosiy kun tartibiga aylangani bilan alohida e'tiborga molik.

ADABIYOTLARNI TAHLILI VA USLUBI:

Qashshoqlikni kamaytirish vositalarining asosiy strategik yo'nalishlari:

2020-yilda O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha quyidagi asosiy strategik vositalar amaliyotga joriy etildi.

Birinchidan, O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirishning institutsional asoslari yaratildi, kambag'allikni qisqartirish masalalarini muvofiqlashtirish vazirligi va ushbu yo'nalishdagi tadqiqotlar ilmiy markazi tashkil etildi. O'tgan davr mobaynida mamlakatimiz xalqaro tashkilotlar (BMTTD, Shanxay hamkorlik tashkiloti, YUNISEF va boshqalar) bilan mustahkam aloqalar o'rnatdi.), moliya institutlari (Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki) va ushbu yo'nalishda ilg'or tajribaga ega mamlakatlarning ilmiy markazlari (Xitoy xalqaro qashshoqlikni kamaytirish markazi).

Ikkinchidan, pandemiya sharoitida ehtiyojmand aholini moddiy va nomoddiy qo'llab-quvvatlash maqsadida joylarda to'rtta sektor, mahalla hokimiyati vakillari, keng jamoatchilik va deputatlar bilan birgalikda kam ta'minlangan va moddiy jihatdan muhtoj oilalar ro'yxati - "temir daftar" tizimi tashkil etildi. Ushbu tizimning shaffofligini ta'minlash, ijtimoiy ahvoli va turmush sharoiti og'irlashgan va sektor rahbarlari tomonidan alohida nazoratga olingan oilalarni qayd etish ko'zda tutilgan saxovat.argos.uz ish bilan bandlikni ta'minlash orqali oilalar uchun daromad manbai yaratishning "vaqtinchalik tartibi" ni tasdiqlovchi dastur ishga tushirildi mehnatga layoqatli ishsiz. Ushbu ro'yxat quyidagi mezonlar asosida tuzilgan:

- * nogironlarning oilasida va surunkali kasallikka chalingan a'zolarining mavjudligi;

- *oila yolg'iz qariyalar, bevalar va kam ta'minlangan odamlardan iborat bo'lib, boshqalarning g'amxo'rligiga muhtoj;

- * besh yoki undan ortiq bolali oilalar;

- * koronavirus pandemiyasi tufayli qo'llanilgan karantin choralari natijasida daromad

manbasini yo'qotgan, ammo "temir daftar" ga kiritilmagan oilalar ;

* oila haqiqatda muhtoj, nochor va moddiy yordamga muhtoj ekanligi.

Respublika miqyosida "temir daftar" ga 594,3 ming oila va ularning 2,5 millioni kiritilgan bo'lib, shundan 648,0 ming ishchi ishsiz oila a'zolari, 1 yil 2021 mart holatiga ko'ra 641,3 ming kishi (99 foiz) ish bilan ta'minlangan.

Ularning:

- 23,2 ming nafari oilaviy tadbirkorlik dasturlari doirasida;
- 6,5 ming nafari hunarmandchilik asosida;
- 50,4 ming nafari jamoat ishlarida;
- 294,2 ming nafari o'zini-o'zi band qilishda;
- 19,9 ming nafari investitsiya loyihalaridagi ish o'rinlarida;
- 79,7 ming nafari qishloq xo'jaligida foydalanishdan chiqqan yerlarni ajratish va kooperativlarga biriktirish hisobiga;
- 36,8 ming nafari Davlat investitsiya dasturi obyektlari va uy-joy qurilishiga qamrab olish orqali bandligi ta'minlangan.

Kam ta'minlangan oilalar uchun daromad manbai yaratish orqali Respublikada 1 mart holatiga ko'ra 515,9 ming oila va ularning 2,2 million a'zosi "temir daftarlar" ro'yxatidan chiqarildi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning 6038 yil 30 iyuldagi 2020-sonli farmoni bilan ehtiyojmand, kam ta'minlangan va kam ta'minlangan oilalarni haqiqatda "temir daftar" da moddiy qo'llab-quvvatlash maqsadida:

- dastlab, 2020-yilgi Qurbon Hayiti arafasida "Temir daftar" ga kiritilgan 182 mingdan ortiq oilaga 154 milliard so'm moddiy yordam ajratildi;
- keyingi bosqichda, 2020-yil avgust oyida jami 280 ming oilaga jon boshiga 220 ming so'mdan 258 milliard so'm bir martalik moddiy yordam ajratildi;
- tez tibbiy yordam brigadalarining 41 mingdan ortiq xodimlariga bir martalik pul mukofotlari uchun 141 milliard so'm mablag' ajratildi.

Shu bilan birga, keksa yoshdagi va nogironlarni moddiy qo'llab-quvvatlash maqsadida 2020-yil 1-sentyabrdan boshlab zarur ish stajiga ega bo'lmagan nogironlar, qariyalar va mehnatga layoqatsiz fuqarolarga bolalikdan pensiya, nafaqa miqdori 10

foizga oshirildi. Bundan tashqari, moddiy yordam va qo'llab-quvvatlashga muhtoj bo'lgan "temir daftar" ga kiritilgan oilalardan 16 yoshgacha bo'lgan bolalar, nogiron oilalardan jami 845 ming 16 yoshgacha bo'lgan va boquvchisini yo'qotgan pensiya yoki nafaqa oladigan bolalarga 500 ming kishilik bir martalik yordam to'lovlari to'langan har biri jami 422 milliard rublgacha.

Bugungi kunga qadar "temir daftar" ga kiritilgan 600 000 ga yaqin kam ta'minlangan oilalarga jami 1,37 trillion so'mlik bevosita moddiy va nomoddiy yordam ko'rsatildi. Bunda kam ta'minlangan oilalar uchun doimiy daromad manbai yaratish, inson kapitali sifatini oshirish va jahon tajribasida keng qo'llaniladigan bevosita qo'llab-quvvatlash kabi uchta vosita qo'llaniladi. Shu bilan birga, o'tgan yilda muhtoj oilalarga nafaqa va moddiy yordam ajratish, kam ta'minlangan ijtimoiy qo'llab-quvvatlash qamrovi kengaytirildi. Xususan, bolalarni parvarish qilish bo'yicha nafaqa va moddiy yordam olayotgan oilalar soni o'tgan yil oxirida yil boshiga nisbatan 600 000 dan 1,2 milliongacha ikki baravar ko'paydi.

Uchinchidan, Jahon banki va BMTTD kabi xalqaro tashkilotlarning taklif va tavsiyalari asosida aholining eng kam iste'mol xarajatlari qiymatini hisoblash tartibini amaliyotga tatbiq etish choralari ko'rilmogda. Ushbu metodologiya O'zbekistonda aholini ijtimoiy himoya qilishning muhim tayanchlaridan biri bo'lib, ijtimoiy me'yorlarni belgilashda qo'llaniladi.

To'rtinchidan, o'rta va uzoq muddatli istiqbolda qashshoqlikni kamaytirishning strategik maqsadlarini aniqlash maqsadida "O'zbekistonda 2021-2030 yillarga qadar qashshoqlikni kamaytirish strategiyasi" loyihasi ishlab chiqilib, Jahon banki va BMTTD ekspertlari ishtirokida jamoatchilik muhokamasiga qo'yildi. Hujjat Respublikada qashshoqlikni kamaytirishga kompleks yondashadi va quyidagi ustuvor yo'nalishlar doirasida chora-tadbirlarni amalga oshirishni nazarda tutadi:

- ehtiyojmand aholiga ko'rsatiladigan yordam va xizmatlar turini ko'paytirish hamda sifatini yaxshilash orqali mavjud tizimni yanada takomillashtirish;

- aholining kam ta'minlangan qatlamini ijtimoiy himoya qilishning yangi usullari va mexanizmlarini doimiy ravishda takomillashtirish orqali qashshoqlik darajasini yanada pasaytirish;
- aholining kam ta'minlangan qatlamini sifatli va uzluksiz ta'lim olish imkoniyatlarini oshirish orqali inson kapitalini rivojlantirish va sog'liqni saqlash xizmatlaridan to'liq foydalanish imkoniyatiga erishish;
- iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarida foydalanilmayotgan yangi resurslarni ishga tushirish orqali kam ta'minlangan aholi, ayniqsa, ayollar va yoshlarning bandligini oshirishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish
- hukumat tomonidan davlat va nodavlat tashkilotlarining kambag'allikni to'g'ridan-to'g'ri qisqartirish faoliyati hamda ko'rilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini ta'minlash;
- hududlarda kambag'al aholining uy-joy sharoitlarini yaxshilash, kommunal xizmatlar, muhandislik infratuzilmasi ob'ektlaridan foydalanish darajasini oshirish.

MUHOKAMA:

Qashshoqlikni kamaytirishning istiqbolli ustuvor yo'nalishlari:

2021- yilgi Davlat dasturi iqtisodiyotni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini, shu jumladan qashshoqlikni kamaytirish va uzoq muddatli barqaror iqtisodiy o'sish poydevorini belgilaydi. Shu jumladan:

a) 1 yil 2021 iyuldan boshlab ishsiz a'zolari bo'lgan va "temir daftar", "ayollar daftarchasi" va "yoshlar daftarchasi" ga kiritilgan oilalarga dehqonchilik qilish imkoniyatlarini kengaytirish:

* 10 gektardan 1 gektargacha yangi olingan, lalmi, dehqonchilik uchun foydalanilmayotgan yerlarni ajratish;

* ajratilgan er maydoni sug'orish tizimi (artezian quduqlari, tomchilatib sug'orish va boshqalar.;

* berilgan yerlarni o'zlashtirish (shudgorlash, urug ' ekish va h.k.) uchun subsidiya ajratilgan.

NATIJA:

Shuningdek, 2021-yil 1-aprelga qadar har bir tumanda fermerlik bilan shug'ullanishi kerak bo'lgan oilalarga rivojlanish imkoniyati va yo'nalishidan kelib chiqqan holda yordam ko'rsatish tizimini yaratish vazifasi qo'yilishi ko'zda tutilgan edi.

b) Yana bir muhim jihat shundan iboratki, tadbirkorlik va o'zini o'zi band qilish faoliyatini boshlamoqchi bo'lgan ishsiz, shu jumladan “Temir daftar”, “Ayollar daftari” va “Yoshlar daftari”ga kiritilgan fuqarolarga faoliyatini boshlash uchun kerak bo'lgan asbob-uskuna, mehnat qurollari xarid qilish uchun 7 million so'mgacha subsidiyalar ajratilishi amaliyoti yo'lga qo'yilib, bu orqali mazkur aholi qatlamlari biznes uchun dastlabki kapital bilan ta'minlanadi.

v) O'zbekiston tarixida birinchi marta milliy qashshoqlik chegarasini — aholining minimal iste'mol xarajatlarini e'lon qilish amaliyoti o'rnatildi va bu ko'rsatkich ijtimoiy siyosatni yuritishning samarali vositasi sifatida qo'llanilmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy kafolatlar bir tizimga kiritiladi, ular asta-sekin minimal normalar darajasiga keltiriladi.

g) 2020 yilda qashshoqlikni kamaytirish bilan bog'liq hududlardagi haqiqiy vaziyatni baholash, amalga oshirilayotgan ishlarning bajarilishini monitoring qilish tizimini takomillashtirish bo'yicha boshlangan ishlar mantiqan davom ettiriladi. Xususan, har bir tuman va shahar hokimi o'z hududida qashshoqlikni kamaytirish bo'yicha manzil dasturini ishlab chiqdi va uning ijrosi bo'yicha har chorakda mahalliy kengashlar va ommaviy axborot vositalari orqali xalqqa hisobot berish tizimi joriy etildi. Ta'kidlash joizki, qashshoqlikni kamaytirish bo'yicha olib borilayotgan ishlar natijalari davlat xizmatini rivojlantirish agentligi gubernatorlari faoliyatini baholash reytingiga kiritiladi.

d) ishsiz fuqarolarga, kambag'al oila a'zolariga ish bilan ta'minlash va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash maqsadida moddiy yordam va subsidiyalar samaradorligini oshirish maqsadida joriy yildan boshlab mutlaqo yangi tizim — ijtimoiy shartnoma tizimi joriy etilmoqda. Ushbu tizim orqali:

- fuqaroning ijtimoiy shartnoma bo'yicha o'z majburiyatlarini bajarish ustidan monitoring tizimi o'rnatiladi va davlatdan yordam olgan fuqaroning "shaxsiy profili" yaratiladi;

- ijtimoiy shartnoma bo'yicha o'z majburiyatlarini bajargan fuqarolarni rag'batlantirish, bajarilmagan holatlarda esa ularning ijtimoiy mas'uliyati belgilanadi;

- ijtimoiy shartnoma tizimi tajriba tariqasida sinovdan o'tkazilib, natijalari bo'yicha respublikaning barcha tuman (shahar)larida tatbiq etiladi.

e) 2021 yilda kambag'al va ishsiz fuqarolarni doimiy daromad manbai bilan ta'minlash va mehnat faolligini oshirish maqsadida kasbiy va tadbirkorlik ta'limi tizimi to'liq joriy etilib, kadrlar tayyorlash bilan shug'ullanadigan fuqarolarning qamrovi kengaytiriladi. Ushbu maqsadlar uchun bir qator amaliy chora-tadbirlar ishlab chiqilgan. Xususan, unda:

- * 70 ming ishsiz fuqarolarni 40 turdagi kasblar bo'yicha o'qitish;

- * 39,6 ming ishsiz fuqarolarni tadbirkorlik ko'nikmalariga o'rgatish;

- * Uyushgan mehnat migratsiyasi uchun 50 ming fuqaroni chet tillarida o'qitish;

- * "Temir daftar", "ayollar daftarchasi", "yoshlar daftarchasi" ga kirgan fuqarolarning o'qish xarajatlari Bandlikka ko'maklashish jamg'armasi, yoshlar va ayollarning o'qish xarajatlari tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi (fond) tomonidan

qoplanadi.

Foto: Prezident matbuot xizmati

j) bundan tashqari, kam ta'minlangan oilalarni uy-joy bilan ta'minlash bo'yicha ishlar ko'lami yanada kengaytiriladi, mahalliy hokimiyat organlari tomonidan uy-joy sotib olish tartibi joriy etiladi, etim yoshlar, uysizlar, og'ir tirik oilalar va vaqtincha yoki umrbod mulk huquqsiz shaxslarni uy-joy bilan ta'minlash.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, barcha tuman va shaharlarda istiqomat qilayotgan odamlar davlatimiz tomonidan ko'rsatilayotgan ijtimoiy himoyadan, yordamga muhtoj insonlarga ko'rsatilayotgan e'tibor va g'amxo'rlikdan birdek mamnun. Bu aholining ijtimoiy qatlamini yaxshilash, shuningdek, davlatimizni kambag'allikdan chiqarish, o'z-o'zini ish bilan ta'minlash va tadbirkorlik uchun imkoniyatlar yaratishga yordam beradi, desak adashmaymiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 23.09.2024 yildagi PQ-330-sonli qarori
2. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 19.06.2024/3130426-son
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 250-son, 28.04.2021y
4. Alimardonov E. va boshqalar. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida moliya bozori barqarorligini ta'minlash: nazariy-kontseptual va amaliy jihatlari

Vebsayt:

1. <https://xabar.uz/xhwa>
2. bilimlar.uz
3. ziyonet.uz